ΘΕΩΡΙΕΣ ΣΥΝΩΜΟΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Δεδομένα της ενότητας για τον COVID-19 του 10ου γύρου της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Έρευνας (ESS) δείχνουν ότι στην Ελλάδα οι θεωρίες συνωμοσίας βρίσκουν ελαφρώς μικρότερη αποδοχή από ό,τι κατά μέσο όρο στις 20 ευρωπαϊκές χώρες της έρευνας. Η μικρότερη αποδοχή συνδέεται κυρίως με την εμπιστοσύνη στους επιστήμονες, τους θεσμούς και την κοινωνία.

Η πανδημία έφερε στο προσκήνιο την επιφυλακτικότητα απέναντι στα εμβόλια, την «απροθυμία, διστακτικότητα ή άρνηση εμβολιασμού παρά τη διαθεσιμότητα εμβολίων», την οποία ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας είχε ήδη το 2019 κατατάξει στις δέκα μεγαλύτερες προκλήσεις για τη δημόσια υγεία. Ο συνωμοσιολογικός ιδεασμός, η ψυχολογικού τύπου καχυποψία απέναντι στα εμβόλια, ενισχύθηκε από τις αντικρουόμενες επιστημονικές απόψεις, τη μεταβλητότητα των δεδομένων κατά την εξέλιξη της πανδημίας, ενώ για την Ελλάδα σημαντική επίδραση φαίνεται να είχε η ανάμνηση προηγούμενων κρίσεων όπως η οικονομική.

Ο 10ος γύρος της ESS (2020-2022) περιέλαβε ειδική ενότητα για τον COVID-19, για να μετρήσει τις επιπτώσεις της πανδημίας. Η ενότητα κατέγραψε, μεταξύ άλλων, την εμπιστοσύνη στους επιστήμονες, τις στάσεις απέναντι στις θεωρίες συνωμοσίας, τις κυβερνητικές προτεραιότητες για την καταπολέμηση της πανδημίας και την ικανοποίηση των πολιτών από τη θεσμική της διαχείριση.

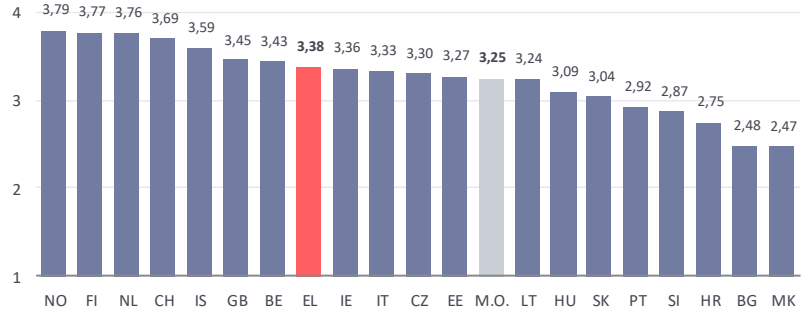
Σύμφωνα με τα δεδομένα της ESS στην Ελλάδα, το 36% συμφωνεί ότι «μια μικρή μυστική ομάδα ανθρώπων είναι υπεύθυνη για όλες τις σημαντικές αποφάσεις που λαμβάνονται στην παγκόσμια πολιτική», πάνω από τον μέσο όρο των χωρών (33%). Αντίθετα, το 22% συμφωνεί ότι «ομάδες επιστημόνων χειραγωγούν, κατασκευάζουν, ή αποκρύπτουν στοιχεία με σκοπό να εξαπατήσουν το κοινό» και το 22% ότι «ο κορωνοϊός είναι αποτέλεσμα σκόπιμων και συγκαλυμμένων προσπαθειών κάποιας κυβέρνησης ή οργάνωσης», κάτω από τον μέσο όρο (28% και 27%).

"Όπου υπάρχει εμπιστοσύνη, οι θεωρίες συνωμοσίας βρίσκουν λιγότερο έδαφος"

Στον δείκτη που συνδυάζει τις τρεις δηλώσεις, η Ελλάδα (3,38) κατατάσσεται 8η στις 20 χώρες. Την ισχυρότερη σχέση με την απόρριψη των θεωριών έχει η εμπιστοσύνη στους επιστήμονες. Ακολουθούν το εκπαιδευτικό επίπεδο, η κοινωνική εμπιστοσύνη και η εμπιστοσύνη στους θεσμούς. Αντίθετα, όσοι δίνουν προτεραιότητα στις ατομικές αποφάσεις, στην ιδιωτικότητα και στην οικονομική δραστηριότητα, έναντι των οδηγιών της κυβέρνησης, της επιτήρησης και της δημόσιας υγείας, καθώς και οι πιο θρησκευόμενοι, φαίνεται ότι υιοθετούν συχνότερα τις θεωρίες συνωμοσίας.

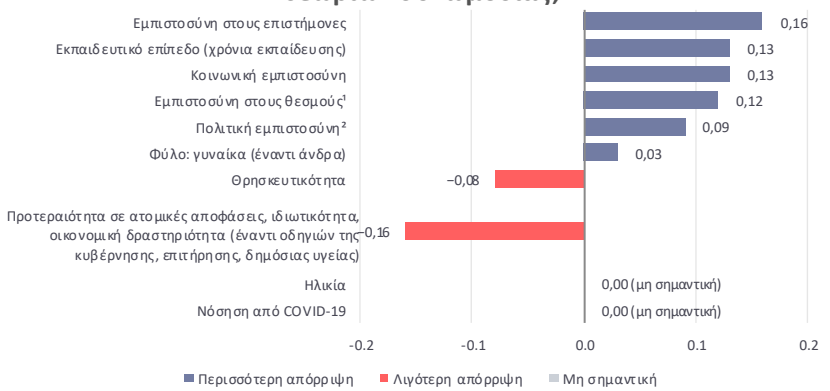
Απόρριψη θεωριών συνωμοσίας ανά χώρα

Δείκτης πεποιθήσεων συνωμοσίας: 1 = συμφωνώ απόλυτα, 5 = διαφωνώ απόλυτα (υψηλότερη τιμή = μεγαλύτερη απόρριψη)

ESS 10ος γύρος, 20 χώρες με προσωπική συνέντευξη· σταθμισμένοι μέσοι όροι· Μ.Ο. = μέσος όρος των 20 χωρών.

Ποιοι παράγοντες προσδιορίζουν την απόρριψη των θεωριών συνωμοσίας;

Τυποποιημένοι συντελεστές γραμμικής παλινδρόμησης με στάθμιση· ESS 10ος γύρος, 18 χώρες με προσωπική συνέντευξη, n = 25.142. ¹ Δικαιοσύνη, αστυνομία, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ΟΗΕ. ² Πολιτικοί, Βουλή, κόμματα. Η Τσεχία και η Εσθονία δεν περιλαμβάνονται, επειδή δεν υπάρχουν δεδομένα για την εμπιστοσύνη στους επιστήμονες.

Η Ευρωπαϊκή Κοινωνική Έρευνα είναι μια διεθνής συγκριτική έρευνα που πραγματοποιείται ανά διετία σε ευρωπαϊκές χώρες. Στόχος της είναι η καταγραφή των στάσεων, των αξιών και των κοινωνικών συνθηκών των πολιτών, με κοινή μεθοδολογία που επιτρέπει αξιόπιστες συγκρίσεις μεταξύ χωρών και διαχρονικά. Για περισσότερες πληροφορίες: https://www.europeansocialsurvey.org/

Οι απόψεις σας μετρούν!

Ο 12ος γύρος της έρευνας βρίσκεται σε εξέλιξη στην Ελλάδα, υπό την επιστημονική ευθύνη του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών (Ε.Κ.Κ.Ε.). Συμμετέχοντας στην ESS, συμβάλλετε στη διαμόρφωση πολιτικών για μια πιο δίκαιη και συμπεριληπτική Ευρώπη.

Stathopoulou, T., & Lindert, J. (2024). Trust in science and conspiracy beliefs. Understanding the causes of vaccine hesitancy and compliance. 5th International ESS Conference, ICS-University of Lisbon, 8-10 July 2024.

Stathopoulou, T., Mouriki, A., & Papaliou, O. (2020). Student Well-Being During The Covid-19 Pandemic in Greece. Results From The C19 ISWS Survey. Zenodo. http://doi.org/10.5281/zenodo.4038321.